

розвивати світоглядні цінності, а здобуття базової освіти, надалі професійної та/або вищої освіти має супроводжуватися розумінням потреби освіти / оновлення компетенцій впродовж життя.

Список використаної літератури:

1. Диха М.В., Диха В.В. Ринок праці: еволюційно-ретроспективний аспект наукових поглядів та сучасний контекст. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки.* 2019. № 2. С. 43-47. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/7982>.
2. Організація об'єднаних націй в Україні. Публікації. URL: <https://www.unhcr.org/ua/resources>.
3. Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. URL: <https://minre.gov.ua>.
4. Диха М.В., Диха В.В., Зима В.В. Прямі іноземні інвестиції в економіці України: стан, тенденції та перспективи залучення. *Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості.* 2022. № 2(26). С. 53-64. URL: [https://doi.org/10.31471/2409-0948-2022-2\(26\)-53-64](https://doi.org/10.31471/2409-0948-2022-2(26)-53-64) ; <https://eung.nung.edu.ua/index.php/ecom/article/view/523>.
5. Диха В.В., Диха М.В. Інноваційний розвиток енергетики у системі повоєнного розвитку України. *Фінансово-економічна платформа парадигмальних змін повоєнного розвитку України: матеріали I Всеукр. наук.-практ конференції присвячена пам'яті проф. Войнаренка Михайла Петровича (27-28 жовтня 2022).* Хмельницький: ХНУ. 2022. С. 46-48. URL: <http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/13099>.

*Дяченко К. С., к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки та менеджменту,
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків*

ЕКЗОГЕННІ ТА ЕНДОГЕННІ ФАКТОРИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Кризова ситуація, спричинена воєнним станом в країні, здійснила негативний вплив на всі сфери економіки держави, зокрема і на будівництво, про що свідчить зниження частки будівельної галузі у структурі ВВП. Це, в свою чергу, призвело до погіршення економічних та фінансових показників розвитку інших галузей

виробництва та інфраструктури, а саме: машинобудівної та металургійної галузей, металообробної та деревообробної промисловості, транспорту тощо.

Питання економічної безпеки будівельних підприємств розглядаються у працях В. М. Андрієнко, Н. М. Богдан, С. М. Ільяшенко, О. О. Молодід. Фактори впливу на діяльність підприємств досліджували О. І. Барановський, О. В. Васильєв, С. Б. Довбня, М. І. Зубок [1-2] та ін. У працях зазначених вчених висвітлюються фактори впливу на діяльність підприємств без урахування галузевої специфіки. Зважаючи на це, визначимо екзогенні та ендогенні фактори, які впливають на діяльність будівельних підприємств та систему їх економічної безпеки зокрема.

У ринкових умовах підприємство, як відкрита система, функціонує у складному екзогенному та ендогенному середовищах, що характеризується нестабільністю та постійною динамічністю. До екзогенних факторів належать: ступінь недосконалості законодавчої бази; недостатньо розвинена правова система захисту прав інвесторів і виконання чинного законодавства; військовий стан, рівень оподаткування; інвестиційна привабливість регіону, держави; криза грошової і фінансово-кредитної систем; залежність економічної безпеки підприємства від економічної безпеки держави, регіону; наявність/відсутність багаторівневої концепції економічної безпеки підприємств усіх рівнів, що дає можливість забезпечити передбачуваність зовнішніх загроз підприємствам; нестабільність економіки; недосконалість механізмів формування економічної політики держави; скупка акцій, боргів підприємства небажаними партнерами чи підставними компаніями; процеси роздержавлення та приватизації; несприятливий інвестиційний клімат; формування нових ринкових ніш; недобросовісна конкуренція на ринку замовлень; монополізація ринку великими будівельними підприємствами; невідповідність якості будівельних послуг європейським стандартам якості та технічно-експлуатаційній сумісності, розташування об'єктів будівництва на тимчасово окупованих територіях, на територіях бойових дій.

До ендогенних факторів належать: технічна складність будівельного процесу; відсутність можливості заздалегідь точно визначити кінцеву вартість робіт по об'єкту; неоформлений персонал; сезонність і аритмічність будівельних робіт; віддаленість і територіальна роз'єднаність об'єктів; надійність взаємодії з контрагентами; зростання кредиторської заборгованості; неефективність кадрової політики; недосконалі маркетингова і рекламна політика; необґрунтована та неефективна фінансова політика; навмисні або випадкові помилки менеджменту у сфері управління фінансами; конфлікти корпоративних інтересів; використання застарілих технологій та відсутність фінансування нових для освоєння великих проєктів; застаріла матеріально-технічна база; брак оборотних коштів та ін.

Такі умови діяльності будівельних підприємств змушують керівництво швидко адаптуватися до нових умов, потребують знань законів розвитку та пошуку шляхів виживання, врахування чинників невизначеності та нестійкості економічного середовища. Враховуючи вплив факторів екзогенного та ендогенного середовищ, будівельні підприємства матимуть можливість оцінити їх вплив на кожну з функціональних складових економічної безпеки, що дозволить забезпечити їх систему економічної безпеки, яка, в свою чергу, дасть змогу оцінити перспективи його функціонування та можливості зростання; розробити тактику і стратегію розвитку; передбачити та уникнути негативний вплив фінансових криз, загроз та небезпек у довго- та короткостроковій перспективі.

Список використаної літератури:

1. Прохорова В. В., Крутова А. С., Дяченко К. С. Економічна безпека підприємств України в умовах дестабілізаційного розвитку. *Адаптивне управління: теорія і практика* : сер. *Економіка*. 2022. № 14 (28). URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal2/article/view/490>.

2. Diachenko K. S. Complex approach to the organization system of economic security of social and economic systems of the building industry. *Проблеми адаптації соціально-економічних систем до екзогенних змін: монографія* / за заг. ред. Л. Л. Калініченко. Харків: ФОП Панов А. М., 2019. С. 80-93.